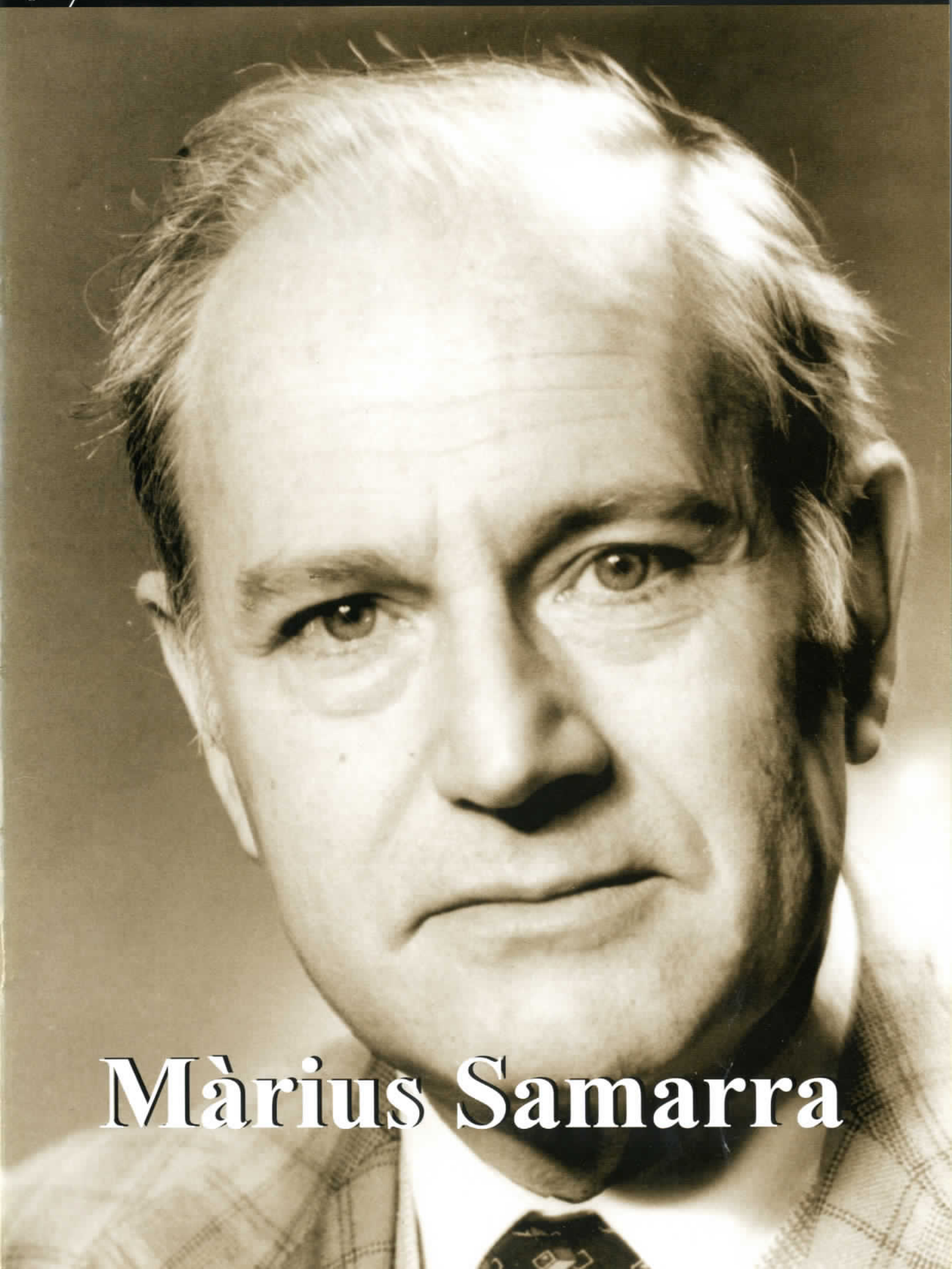

Màrius Samarra

Presentació

Terrassa ha estat sempre una ciutat amb una gran capacitat innovadora, en tots els àmbits i, especialment, en el món de la cultura. Són molts els projectes que s'han experimentat amb èxit i que han servit de model per a d'altres ciutats. Aquest dinamisme ha estat possible gràcies a ciutadans emprenedors, voluntariosos i dotats d'una gran sensibilitat cultural com en Màrius Samarra i Aroza. La seva obra exemplificadora es mereix el reconeixement de l'Ajuntament de Terrassa, que, amb la concessió de la Medalla d'Honor de la Ciutat, vol retre homenatge a un terrassenc compromès amb la seva ciutat i amb la cultura catalana. Una persona d'una humanitat entranyable i que ha destacat sempre pel seu tracte proper i afectuós.

La trajectòria de Màrius Samarra i Aroza és un exemple a seguir per a futures generacions. Amb només 16 anys, treballava de dia, estudiava de nit a l'Escola d'Arts i Oficis i començava a canalitzar les seves inquietuds a través de la Joventut d'Acció Catòlica, una de les poques entitats que podia fer activitats socials i culturals en els primers anys de la postguerra. Des d'aleshores, Màrius Samarra ha estat present en moltes de les iniciatives culturals de Terrassa, des de Joventuts Musicals a Amics de les Arts, Òmnium Cultural, Centre Excursionista de Terrassa, Centre Social Catòlic, Societat Coral Joventut Terrassenca, Rialles, Pedagogia de l'Espectacle o el Criteri d'Art Ciutat de Terrassa, entre d'altres. En totes aquestes entitats ha desenvolupat un intens treball vers la cultura i la llengua catalanes. Però vull destacar especialment la seva tasca com a director del Centre Cultural Caixa Terrassa. En Màrius Samarra ha estat l'ànima *mater* d'aquest equipament que ha esdevingut un dels màxims exponents culturals de la ciutat i que va rebre el Premi Nacional d'Arts Plàstiques durant la seva direcció.

Un indicador de la vàlua d'en Màrius Samarra és la seva distinció, el 1990, com a Terrassenc de l'Any. Després d'una trajectòria de més de seixanta anys, és un acte de justícia reconèixer públicament la seva aportació al món cultural amb el lliurament d'una distinció molt especial: la Medalla d'Honor de la Ciutat.

Pere Navarro

Alcalde de Terrassa

La cultura al servei de la catalanitat

L'any 1990 el van fer Terrassenc de l'any

En Màrius Samarra i Aroza nasqué a Terrassa el 25 de juliol de 1925, al carrer de la Font Vella, número 22, a prop de la casa on vivia el pintor Joaquim Vancells, com si això fos una premonició del seu amor a l'Art. Fou el petit de set germans, tots ells amb grans aficions musicals i artístiques. Començà els estudis de primària al Col·legi dels Pares Escolapis de Terrassa, i posteriorment a l'acadèmia Ballester. Als 16 anys entrà a treballar a la secció de tints del Tarrasa Industrial, S.A. Treballava de dia i estudiava de nit a l'Escola d'Arts i Oficis, on entre d'altres disciplines estudià dibuix amb el mestre Tomàs Viver.

Acabat el període d'aprenentatge entrà a treballar com a tintorer a l'empresa Pont-Aurell-Armengol S.A. Ben aviat es desvetllaren les seves inquietuds culturals i, tot just passat el període de la guerra civil, l'any 1941 entrà a formar part del grup de joves exfejocistes dirigit per Francesc Simó i Prats, que en aquell dur període de la postguerra s'incorporaren com a part dels Jóvenes de Acción Católica de España. En Màrius juntament amb Francesc Simó i els seus companys Eduard Blanxart, Josep Puig, Antoni Sumsi, Josep Alsius i els llavors seminaristes Pere Parellada i Antoni Puigbó, entre d'altres, organitzen els diumenges a la tarda, al Centre Social Catòlic, unes "sessions íntimes" de música i poesia, durant els anys 1942 i 1943.

Ben aviat s'incorpora a aquest grup en Francesc Puig i Ubach, qui proposà la creació de la Institución Ambrosiana, que inicià les seves activitats al febrer de 1944, a la parròquia de la Sagrada Família.

Mogut pel neguit de promoure activitats de marcada arrel catalana, l'any 1946, junt amb d'altres ambrosians, s'incorpora a la delegació local de la Comissió Abat Oliva, que amb gran ressò cuidà de promoure els actes d'entronització de la Mare de Déu de Montserrat, l'any 1947. També en aquesta mateixa època en Màrius entra a formar part d'Amics de les Arts i de l'Schola Cantorum de Terrassa, on l'any 1949 ja era secretari de junta.

Cal tenir en compte que durant aquest període de postguerra dels anys quaranta hi havia moltes dificultats i era una situació arriscada apartar-se de les activitats oficialment programades i voler emprendre propostes culturals alternatives. Aquestes activitats eren una temeritat ja que sempre semblaven sospitoses de catalanisme i separatisme. Així ocorregué amb la Institución Ambrosiana, que l'any 1945 hagué de suspendre definitivament les activitats per tal d'evitar problemes amb les autoritats. Però en Màrius no es desanima, contacta amb la

nova associació de Juventudes Musicales a Barcelona per tal de fundar, juntament amb Eduard Blanxart i d'altres, una delegació a Terrassa, que serà la tercera creada a Espanya. L'any 1953 són legalitzats els estatuts i Màrius Samarra n'és el primer president. També passa a ocupar el càrrec de vocal a la junta nacional de JJMM d'Espanya.

En l'aspecte professional, l'any 1953 col·labora en la fundació d'una empresa de tintoreria i acabats juntament amb la família Castelló. Però les seves activitats culturals i de promoció catalana continuen eixamplant-se, i aquest mateix any entra a formar part de la Coral del Centre Excursionista de Terrassa, sota la direcció del mestre Manuel Oltra.

Com a activista cultural que és, coordina la programació de l'obra teatral *Asesinato en la Catedral* de T.S. Eliot, que fou presentada amb gran èxit al juny de 1953 als jardins de les Esglésies de Sant Pere, a càrrec de destacats actors de l'Institut del Teatre de Barcelona. Aquesta representació organitzada pel Centre Social Catòlic fou un gran impacte per a l'ambient cultural de la Terrassa dels anys cinquanta.

El 1965, juntament amb Antoni Sumsi i Raimon Escudé, inicia les accions pertinents per tal de crear a Terrassa una comissió per promoure l'ensenyament del català. Aquesta comissió es nodrí de destacades figures de l'àmbit cultural i docent terrassenc. Les classes començaren a funcionar el 1966 coordinades per la delegació d'Ensenyament d'Òmnium Cultural de Barcelona. Fou tal l'èxit assolit que tot aquest moviment propicià que Òmnium Cultural obrís a Terrassa, l'any 1969, la primera delegació local de Catalunya.

Durant tot aquest període en Màrius continuà a la Junta Nacional de JJMM d'Espanya, passant a exercir el càrrec de vicepresident i assistint a diferents congressos nacionals i internacionals. Com a soci d'Amics de les Arts entrà a formar part de la junta directiva i promogué la fusió de JJMM de Terrassa amb Amics de les Arts. Fou vicepresident d'aquesta entitat en diferents períodes i presidències i on participà com a element molt actiu a la Penya dels Ximples.

En fundar-se l'Escola de Pedagogia Musical. Mètode Irineu Segarra amb seu a Terrassa, en fou nomenat president, càrrec que exercí durant molts anys, així com moltes tasques vinculades al Monestir de Montserrat i l'escolania d'aquesta basílica. La perseverança i la veterania fan que la tasca d'en Màrius vagi donant fruits, i cada vegada més institucions i entitats demanen la seva col·laboració. Com que la seva generositat i ganes de fer país són inesgotables, a partir dels anys setanta el trobem cada vegada més vinculat a tota mena d'activitats culturals que contribueixen a fer país. És amb aquest esperit que l'any 1974 entra a formar part de la Junta Nacional d'Òmnium Cultural, on exercí el càrrec de secretari fins a l'any 1990. Elegit president de la delegació terrassenca d'Òmnium Cultural, el 1979 culminarà la seva gestió amb l'organització de

la Festa de les Lletres Catalanes a Terrassa, el desembre de 1980.

L'any 1982 fou nomenat director del Centre Cultural Caixa Terrassa, càrrec que exercí fins a la seva jubilació l'any 1990, període en el qual el Centre Cultural va rebre el Premi Nacional d'Arts Plàstiques. Aquest mateix any fou elegit Terrassenc de l'Any. Però a partir de la seva jubilació professional, en Màrius no deixa d'exercir d'activista cultural a la nostra ciutat. Des de 1990 ha format part del Patronat de la Fundació Cultural Caixa Terrassa, i del Patronat de la Fundació Privada Torre del Palau.

Ha estat membre de nombrosos jurats d'arts plàstiques com la Biennal de Pintura Ricard Camí de Caixa Terrassa, la Junta Municipal de Museus de Terrassa i la Comissió d'Arts Plàstiques de l'Ajuntament de Terrassa, la Fundació Bosch i Cardellach, jurat del Concurs de Pintura de Matadepera, Sala Parés, Casal de Sant Pere de Terrassa, Tossa de Mar, Mura, Mollet del Vallès, etc. Ha procurat donar suport a moltes d'aquelles activitats culturals que necessiten gent animosa i altruista com el Festival Internacional de Música de Matadepera, la Cinemateca de Terrassa, entre d'altres.

Més de seixanta anys fent cultura i fent país avalen la seva experiència com a catalitzador de projectes, moltes vegades gairebé impossibles, i que només s'aconsegueixen amb la constància i bonhomia d'una persona totalment lliurada a allò que creu i estima.

Eduard Vives

Un gran pedagog musical

Màrius Samarra ha estat sempre conseqüent amb el seu compromís amb la ciutat, amb la cultura i amb el país.

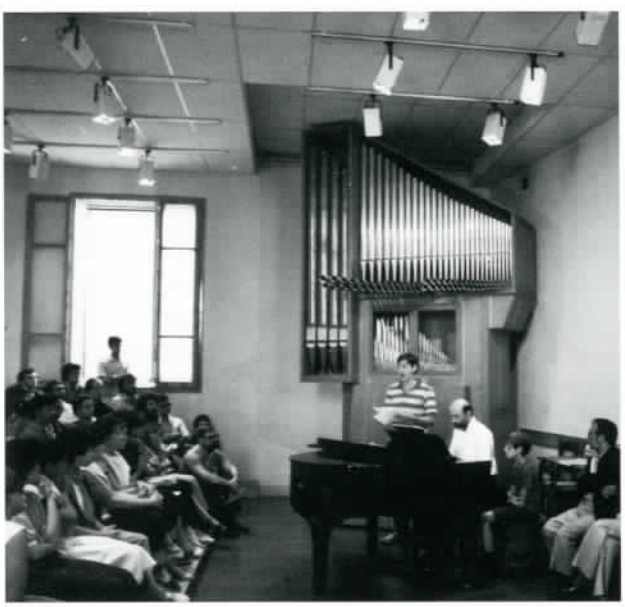

La seva activitat al davant d'institucions ciutadanes i la seva col·laboració en moviments culturals d'àmbits nacionals català i espanyol i també internacional, li han permès ser un portaveu excepcional de la nostra realitat i de les nostres ambicions.

Ha estat també molt important la capacitat que ha tingut Màrius Samarra de saber establir prioritats en el desenvolupament de la seva gestió. Una d'elles ha estat estimular també accions pedagògiques, que sempre suposen una preocupació de futur.

No hem d'oblidar que en tota aquesta dilatada dedicació a les diferents institucions on ha col·laborat, en Màrius Samarra ha fet escola.

És també important assenyalar com la preocupació d'en Màrius Samarra per la cultura en general, així com el seu esperit renaixentista, han exercit una influència notòria en molts moments de la història del nostre país. Ell coneix bé el valor de la pedagogia i ben concretament de la pedagogia musical, ja que s'havia format en una ciutat que vivia de prop el moviment coral català i els corrents pedagògics més avançats de tots aquells anys de preguerra. Amb aquest bagatge i amb el seu sentit de la tolerància, sempre ha fet valer una visió global del que ha d'ésser una política cultural per als joves en tots els àmbits de la cultura.

Jordi Roch i Bosch

En el sender d'un neonoucentisme

Amb el pintor Vila Arrufat

Algun dels trets que emmarquen la personalitat d'en Màrius Samarra, amic, és la seva profunda vinculació al món de la cultura alhora que al de la indústria, valors aquests que en el seu moment es consideraren senyera al model dels noucentistes, els quals els proclamaven com a fonamentals per definir Terrassa com a ciutat ideal, la nova Atenes, i que tot i formar part d'una més de les utopies noucentistes, deixà un pòsit que alguns terrassencs –entre els quals en Màrius seria un exponent– han assumit com a propis, probablement més des de la voluntat o la intuïció que no pas des de la consciència.

Aquestes i d'altres reflexions m'han anat venint a la ment com a premisses a l'hora d'intentar aproximarme a la personalitat d'en Màrius Samarra, tot rememorant nombroses vivències comunes donada la vinculació que he pogut gaudir tant a Joventuts Musicals com a Amics de les Arts, entitat, aquesta, que hom considera hereva del Gremi d'Artistes del noucentisme terrassenc, també al Patronat del Centre Cultural Caixa Terrassa i als Consells Municipals de Cultura dels primers ajuntaments democràtics de Terrassa.

En tot moment, la seva conversa sempre ha traspuat grans dosis de raonament, de ponderació, d'imaginació i de sàvies conclusions en qualsevol dels temes o conflictes que s'hagin pogut tractar.

Un l'imagina, en el somni, com l'home del poema "La Sínia i l'estrella", d'Agustí Bartra, que no es cansa de ser home a la terra tot volant entre nosaltres transparent, disfressat d'ametller. O bé en el paper del Petit príncep d'Antoine de Saint-Exupéry conversant amigablement amb la guineu, que li diu, entre d'altres coses: "Aquí tens el meu secret. És molt senzill: només s'hi veu bé amb el cor. L'essencial és invisible als ulls". O encara anant més enllà, com un Fedó dialogant amb Plató, provocant i assumint algunes sàvies respostes del mestre: "Cal estar obert a un sentit transcendent" i també en alguna altra ocasió "la comprensió profunda de la realitat ens porta a anar més enllà del que es pot veure i comprovar".

Em desperto i, novament des de la consciència, veig l'amic Màrius com a intèrpret i divulgador d'aquestes sensibilitats. La seva acumulació del coneixement, d'alguna manera, emana de l'Àgora terrassenca que li ha permès d'emmagatzemar una densa i abundosa dosi d'experiències.

La seva vivència senzilla, serena i conseqüent i el seu potencial enorme per servir a la comunitat conformen un enriquiment patrimonial a la vida, la societat i la cultura terrassenca. Tot un exemple!

Albert Novellon

"Em causa bellesa en si..."

Cada vegada que, caminant pel carrer, o asseguda dins el cotxe d'un tren, paro atenció en el jove o en la noia que, al meu costat, escolta música a través d'uns auriculars connectats al seu minúscul MP3, recordo una frase que em va dir un dia en Màrius Samarra allà, al cafè d'Amics de les Arts: "A nosaltres ens agradava molt la música, però no només escoltar-la; a nosaltres ens agradava cantar. Ara la gent ja no canta i jo crec que per això no s'ho passen tan bé."

A la Penya dels Ximples d'Amics de les Arts, enmig de la grisor esporuguida en què vivia el país cap allà els anys 50 i 60, les cançons "desbarrades" d'uns quants "matanits" eren com espais lluminosos, una alenada d'aire fresc en un ambient carregat de fum de ciris i olor de col bullida. Les millors veus eren, segurament, les d'Heribert Segalà –esplèndida la seva versió de la *Serenata* de Schubert– i Josep Mundet –que ens regala tot el lirisme de la seva veu de tenor en el *T'estimo* (Grieg-Andersen) que sona entre els *12 Refilets Apassionats* que la Penya va gravar el 1976.

Del repertori clàssic –però del més nostrat de la sarsuela– surt també una de les peces musicals més celebrades i característiques de la Penya: l'ària "Maitechu", d'*El Caserío* (1926), de Jesús Guridi, cançó inexcusable de totes les actuacions de Màrius Samarra. Perquè en Màrius Samarra no és només la memòria viva d'aquell cenacle de facècies poètico-esportivo-religioses, sinó que ell és "en si" història viva dels Ximples.

Mentre el disc giravolta sobre el plat, jo miro la vella fotografia d'estudi. Divuit homes amb vestits foscos, corbates fines i mitjons blancs, amb un mig somriure entre irònic i circumspecte. En primer pla, el "Tella", com cercant les forces que li fallen, s'agafa del braç d'en Màrius, el més jove de tota la colla... Una se l'imagina, amb el seu nas llarg i les faccions fines, trasmudat el seu posat formal de perit tèxtil –un xic dandi– pel posat tràgic de l'amant que s'acomiada, mentre el sent arrossegar el vers... *Maiteeeeechu míiiia / Maiteeeeechu míiiia / Calla y no llores más...* i no pot deixar de preguntar-se si no arrencava més d'un sospir de la "Tieta" –Antònia Boada, l'encarregada llavors del bar dels Amics–, de la Maria de l'Sport, o de Paulina Pi de la Serra, les úniques dones que solia haver-hi a les xefles nocturnes de la Penya dels Ximples. En tot cas, en Manel Junyent "Manos Ligeras" no ens deixa cap dubte de l'emoció que aconseguia transmetre als seus companys noctàmbuls: "les llàgrimes afloraven als nostres ulls i bramàvem com criatures abandonades".

Tanmateix, en el cançoner de la Penya, en Màrius tenia, en realitat, dues *pieces de résistence* ben diferents, dos plats forts en forma de bolero en què el nostre heroi imitava la veu nasal de l'inefable Antonio Machín: *No me vayas a engañar* i, és clar,

Ya no estás más a mi lado, corazón (pronuncieu *corasón*, amb una essa ben sonora).

I això també ho va deixar escrit Manel Junyent –"ximple", pianista i lletraferit– però, incomprensiblement, inèdit. Potser va ser el pudor –que nosaltres no tenim, ni l'ocasió propicia– allò que va impedir al Manel donar a la impremta el número de matrícula de l'Opel que, sempre que li era possible gaudir-ne, els portava, a ell i als seus amics, cap a Barcelona i que, "quan feia cap a la capital, es dirigia de dret vers els carrerons tortuosos del barri 'xino'. En aquells verals hi teníem el nostre centre d'operacions i des d'allí ens adreçàvem cap a una colla de bars on el servei anava a càrrec d'un estol de cambreres més o menys joves, més o menys boniques i més o menys brutes."

Segons el "Manos Ligeras", allà hi organitzaven sonades sessions de cant i "destapàvem xampany a dolls", però per a la nostra història el que ens interessa, sobretot, és que va ser en un d'aquests locals que la colla va fer la "gloriosa coneixença" del "limpia", de qui Màrius aprendria la singular remembrança de Machín. "...aquest homenet va convertir-se en un col·lega més de la colla. De resultes d'aquesta amistat, el nostre company Màrius Samarra imita esplendorosament (...) la forma de cantar d'aquell espècimen humà desnerit i calb com una bola de billar, però cal remarcar que només els components d'aquell aplec que matava les nits a Barcelona podem copsar el profund significat i els melangiosos records que evoquen aquestes cançons romàntiques i enganxadisses."

Jo sé que la majoria de vosaltres, que llegiu aquestes ratlles, no vau prendre mai part en aquelles aventures nocturnes que s'iniciaven a la carretera de l'Arrabassada i s'acabaven empenyent l'Opel, que feia figa pel pendent del Cementiri Vell. I també sé que a alguns que heu conegut el Màrius com el que és, un home cabal de treball i cultura, amant de la gran música clàssica, impulsor de Joventuts Musicals, responsable de la brillant arrencada del Centre Cultural, conspicu Amic de les Arts, us costarà imaginar-vos-el cantant, enmig del fum dels puros d'en Josep Girona, en Joan Galí –el "Caganer"– i en Domènec Moliné –el "Cáscara"–, i amb la veu estrafeta, versos com:

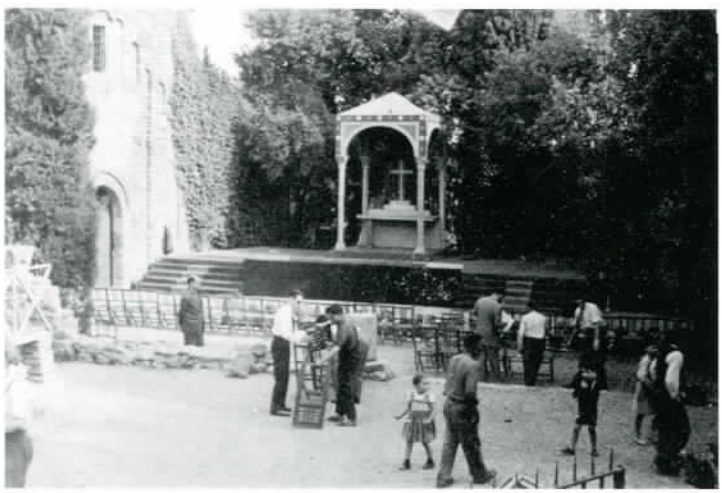

*Representació d'*Asesinato en la Catedral *de T.S. Eliot, a les Esglésies de Sant Pere. Juny de 1953*

No me vayas a engañar.
Di la verdad, di lo justo.
Que a lo mejor yo te gusto y quizás
sea un bien para los dos.
Soy tu refugio de amor.
Mis besos yo te daré.
Haré lo que quieras tú.
¡Ay, mi dulce querer!

Tanmateix, el problema és que existeixen les proves de càrrec. Uns quants discs, gravats el 1964 i el 1976, tot i que difícils de trobar avui, són la prova irrefutable que aquella Penya cantava. I com cantava!

No és menys cert que aquella colla, de la qual el Màrius va ser membre destacat, van fer moltes altres coses. Algunes de pietoses, com protegir l'escultor Carlos Armiño i aconseguir el finançament perquè aquest pogués fer un nou *Pas de la Verònica* (1952), per a la Confraria del Sant Crist de Terrassa; algunes d'irreverents, com la processó burlesca que cada Setmana Santa organitzaven dins del bar emprant el piano i un "ximple" tocat de mantellina com a singular Pas de la Dolorosa; algunes de científiques, com la juguesca sobre els viatges a la Lluna, que va mantenir viva una tertúlia astronòmica durant l'astronòmic període de deu anys; algunes d'èpiques, com sufragar el viatge d'El Toboso a Terrassa de Don Pepe Martínez Lozano de la Mancha i el seu ruc Sandalio...

Els Ximples van encunyar també un llenguatge propi, fet de "tigres", "hores petites" i, oh, gran troballa de la nostra llengua!, aquesta expressió insondable, "em causa bellesa en si...", per expressar la més profunda de les admiracions estètiques cap a l'art de l'home o de la Natura. En Manel Junyent explicava com en Cinto Morera, "ximple" exemplar, va emprar la dita expressió per desagreujar el perdedor d'una contesa poètica tot component una *laudatio* en llatí macarrònic. Sé que el Cinto, al cel sia, em perdonarà que li plagiï la facècia per lloar avui el Màrius tot proclamant, acomboiada per un cor de nàiades i nereides:
"Solem fortuna lumina te, tibi causasa letitia in se",
o el que vindria a ser el mateix:
"Que el sol de la fortuna t'il·lumini a tu, que causes bellesa en si."

Adela Farré

Cronologia

1925 / Màrius Samarra i Aroza neix a Terrassa, el 25 de juliol.

1935 / Estudia primària al Col·legi dels Pares Escolapis.

1941 / Comença a treballar al món tèxtil. Terrassa Industrial.

1942 / Participa a les "Sessions íntimes" de música i poesia al Centre Social Catòlic.

1944 / Col·labora en la fundació de l'Associació Ambrosiana, que programa música a Terrassa.

1946 / Incorporació a la comissió local Abat Oliva.

1950 / Vicepresident d'Amics de les Arts de Terrassa.

1953 / Participa a l'obertura d'una delegació de JJMM a Terrassa.
/ Amb la família Castelló funda una empresa de tints i acabats a Sabadell.
/ Coordina la representació teatral *Asesinato en la Catedral* de T.S. Eliot, a les Esglésies de Sant Pere.

1955 / Secretari de l'Escola Cantorum a Terrassa.
/ Secretari de la Junta de JJMM a Espanya.

1956 / Vocal de la coral del Centre Excursionista de Terrassa.

1965 / Comissió ensenyament del català a Terrassa.

1969 / Forma part de la primera junta de la delegació d'Òmnium Cultural a Terrassa.

1970 / Vicepresident de JJMM d'Espanya.

1979 / President d'Òmnium Cultural a Terrassa.

1980 / Coordinador de la Festa de les Lletres Catalanes a Terrassa.

1973 / Secretari general d'Òmnium Cultural a Barcelona.

1978 / Assessor i cofundador del Festival Internacional de Música de Matadepera.

1982 / Director del Centre Cultural Caixa Terrassa.

1983 / President de l'Escola de Pedagogia Musical Mètode Pare Irineu.

1984 / Membre numerari de la Fundació Bosch i Cardellach de Sabadell.

1987 / Membre del jurat de la Biennal de Pintura Ricard Camí.

1990 / Terrassenc de l'Any.
/ Membre del Patronat de la Fundació Cultural Caixa Terrassa.

1996 / Membre fundador del Grup de Cinema del Coro Vell a Terrassa i de l'Arxiu del Cinema Amateur a Terrassa.

2005 / Acte d'homenatge al Centre Cultural Caixa Terrassa.

Amb Teresa Berganza. 1956

Visita a la Fundació Bosch i Cardellach. 1986

Amb Jordi Pujol i Manel Royes l'any

Ajuntament de Terrassa

Col·lecció *Homenatges*

Aquesta edició ha estat realitzada amb motiu de l'entrega de la Medalla de la Ciutat al Sr. Màrius Samarra i Aroza, el dia 22 de juny de 2006, a la Casa Consistorial.

Edició: Ajuntament de Terrassa. Alcaldia-Presidència. Disseny i maquetació: Regidoria de Comunicació.
Fotografies: Màrius Samarra, Arxiu del Centre Cultural Caixa Terrassa
Terrassa, juny de 2006

DL: B-32.318/2006